

«Мавка». Екологічна утопія

Анастасія Канівець

«Мавка. Лісова пісня»

Сценарист Ярослав Войцешек
 Режисери: Олександра Рубан, Олег Маламуж
 Художник-постановник Крістіан Коскінін
 Озвучували: Наталка Денисенко, Артем Пивоваров,
 Олег Михайлюта, Ніна Матвієнко та ін.
 Виробництво: Animagrad, Film.UA Group, 2023

Кадр із фільму «Мавка. Лісова пісня». Режисери Олександра Рубан, Олег Маламуж. Україна, 2023.

Ще задовго до виходу на екран анімаційна «Мавка. Лісова пісня» Олександри Рубан і Олега Маламужа обросла цілим клубком протилежних думок і настроїв. Захоплювались самою ідеєю екранізації Лесі Українки – і обурювалися тим, як мало від неї лишилося; милувалися візуальним рядом – і дорікали, що Мавка куди органічніше вписується в ряд «дівіснейських принцес», ніж українських анімаційних героїнь.

Суперечки навколо екранізацій і того, наскільки вільно автори можуть поводитися з оригіналом, тривають стільки, скільки існують самі екранізації. Для «Мавки» сакраментальне «за мотивами...» у титрах пішло радше на шкоду. Хоча оте «за мотивами...» найчастіше натякає на те, що від сюжету лишилось небагато, – у цьому випадку не залишилося практично нічого. Можливо, якби автори прибрали з назви «Лісову пісню», перейменували фільмових Лукаша, Килину й дядька Лева та поміняли «за мотивами...» на «нав'язано...» – зауважень було б менше. І комфортніше було б глядачеві, звільненому від необхідності зіставляти кіноперсонажів з такими далекими від них оригінальними.

Отже, говорячи про «Мавку», томик Лесі Українки слід відкласти вбік. Тут маємо заново вигадану історію про те, як жадібні підприємці за допомогою довірливих селян намагалися вкрасти в жителів лісу їхній скарб (воду безсмертя) і як закінчувалося те все війнами... аж доки Мавка і Лукаш, хранителька лісу і сільський музикант, своїм коханням не перемогли зло. Саме як продукт сучасної анімаційної культури цей мультфільм нам цікавий. Він старанно поєднує «складові успіху»: екологічна тематика, образ талановитого музиканта, що мріє про велике місто, добросердна і наївна героїня, котра своєю добротою й наївністю долає всі перешкоди, і, нарешті, всепереможне й об'єднуюче кохання... Вже у відгуках глядачів – і критичних, і захоплених – на-

явні різні інтерпретації історії. І це добрий знак: отже, вона досить глибока й багатогранна для різних трактувань. Одна з найцікавіших – прочитання історії крізь призму нинішньої війни. В такому баченні ідея фільму, звісно, застаріла: меседж примирення і всепрощення звучить недоречним пацифізмом. Втім, у «Мавці» конфлікт розгортається у дещо іншій площині. Війна у ній – не між народами, а між людиною і довкіллям, і в цій війні людині не перемогти. Лише баланс між цивілізацією та природою має перспективи, і фінальне тріумфальне єднання Мавки й Лукаша – це якраз-таки про здійснення утопії життя в гармонії з природою. Тут, до речі, історія має потенціал для продовження: скільки протриває новий мир між лісовими мешканцями і людьми?

А ось інший конфлікт, інша опозиція: місто/село, втілені лихою підприємцею Килиною і Лукашем, чи ж то пак Килиною і селянами. І, слід віддати належне авторам, тут є дотепні моменти – починаючи від сукні Килини в етно-стилі, в якій вона з'являється перед селянами і яку вдома з відразою скидає, і закінчуючи страхітливою лісорубною машиною (такий собі елемент технопанку, який гарно доповнює візуальний ряд). Особливо виразна ця лінія в постаті поплічника Килини Фрола – хлопця, котрий мріє стати кутюр'є і відкрити власний бутик. Він чимось нагадує безсмертного Голохвостого/Голохвостова із «За двома зайцями»: так само намагається за всяку ціну випнутися «в люди» і зверхньо дивиться на той самий «народ», з якого вийшов. Костюм, одяг – загалом важливий смисловий елемент фільму: амазонка Килини, «дизайнерський» костюм Фрола протиставлені традиційному одягу селян, так само, як і фантастичні, натхнені мотивами природи костюми лісових духів. Тут, щоправда, художники могли б дати більше: наприклад, різке око різнобій у костюмах селян. До якого регіону вони відносяться? У фільмі мимо-

Кадр із фільму «Мавка. Лісова пісня».

хідь згадується Волинь, але автори віддали перевагу незрозумілій мішанці зі стилів різних регіонів. Або – костюми сільських музик, «колег» Лукаша. Якщо етносукня Килини чудово провадила думку: «Я не своя, але хочу такою здаватися», – то аналогічні костюми музикантів, здається, мають одну мету: підкреслити, що озвучує їх гурт «Даха-Браха» (голоси яких і без того досить впізнавані). Те саме стосується місця дії: за сюжетом, має бути Волинь, а насправді маємо знову ж таки мішанку з лісів, гір і навіть чогось на кшталт американських прерій із каньйонами в мініатюрі. Словом, відчувається, що створювався усереднений продукт для усередненого світового глядача. Що ж, глобалізація – вона така. От тільки далеко не всі українські глядачі це оцінили... Хочеться вже як свого – то свого.

А втім, можна стверджувати, що «Мавка. Лісова пісня» увійшла в історію національної анімації. Попри згадані не продуманості, попри недоліки анімації персонажів і озвучування (просто дивовижно, наскільки воно поступається українським же дубляжам закордонних мультфільмів!), попри стереотипність персонажів і не завжди вдалі спроби балансувати між українською автентикою (в найширшому розумінні) та універсальним звучанням. Попри все це, «Мавка» стала роботою, яку не соромно було показати світовому глядачеві. Ще до повномасштабного вторгнення завдяки продуманій рекламній кампанії на неї чекали не лише українські глядачі, а й іноземні дистриб'ютори. Після – на хвилі підтримки України вона широко розійшлася закордонним прокатом, показавши світовому глядачу: наша країна і наша культура – це не лише про війну з росією. Це щось більше, глибше... і красивіше. Ефектний візуальний ряд, українська екзотика (в хорошому розумінні), спроби показати і навіть місцями дофантазувати національну демонологію – все це ті плюси фільму, на які поклалися сподівання від самого початку і які у підсумку він виправдав. На сьогодні це український рекордсмен за розголосом і зборами – новий щабель і нова планка для української анімації, яку, сподіваємось, долатимуть нові стрічки.

Мікеланджело Мерізі да Караваджо: Omnia vincit love!

«Все переможе любов!», – слова Вергілія були життєвим девізом Караваджо.

Юлії Швець

«Тінь Караваджо» (L'ombra di Caravaggio)

Режисер Мікеле Плачідо

Оператор Мікеле Д'Аттаназіо

В головних ролях: Ріккардо Скамарчо, Луї Гаррель, Ізабель Юппер, Мікеле Плачідо, Джанфранко Галло, Мікаела Рамаццоті, Лоліта Чамма, Мауріціо Донадоні.
Італія, Франція, 2022.

Ізабель Юппер і Ріккардо Скамарчо у фільмі «Тінь Караваджо». Режисер Мікеле Плачідо. Італія, Франція, 2022.

Минулого року на екрани Італії вийшло відразу кілька стрічок, присвячених значним постатям літератури та мистецтва країни: «Данте» (ігрова, реж. Пупі Аваті), «Боттічеллі» (документальна, реж. Марко П'аніджані), «Тінь Караваджо» (ігрова, реж. Мікеле Плачідо). До них можна долучити й стрічку «Леонора, прощавай» режисера Паоло Тавіані¹, в якій дух Луїджі Піранделло отримує нове життя (своєрідне роуд-муві повернення праху драматурга на батьківщину)². Це неповний перелік фільмів, якими італійське кіно віддає належне особистостям, що форму-

¹ Брати Тавіані – Паоло і Вітторіо – визнані класики італійського кіно – завжди працювали разом, але Вітторіо помер у 2018 році.

² Фільм отримав Премію ФІПРЕСІ на 72-му Берлінському кінофестивалі у 2021 році.